

8. Федій О.А. Пісочна терапія у просторі професійної діяльності сучасного вчителя початкових класів / О. А. Федій // Вісник Житомирського ун-ту імені Івана Франка / гол. ред. П. Ю. Саух. – Вип. 43. – Житомир : ЖДУ, 2009. – С. 96 – 101.
9. Федій О.А. Естетотерапія / О. А. Федій. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 256 с.

Т. В. Мирошніченко

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СРЕДСТВ ЭСТЕТОТЕРАПИИ В УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

Резюме

В статье освещается проблема использования учителем начальных классов игровой терапии, песочной терапии, сказкотерапии как наиболее перспективных и эффективных видов эстетотерапии в работе с младшими школьниками. Определены мощный психолого-педагогический и эстетотерапевтический потенциал указанных технологий по созданию психологически комфортной среды формирования гармонично развитой личности младшего школьника. Приведены примеры учебно-познавательных задач с использованием педагогической песочницы на уроках математики, письма, чтения, "Я и Украина" в начальной школе.

Ключевые слова: эстетотерапия, игротерапия, песочная терапия, сказкотерапия, учебно-воспитательный процесс начальной школы, младшие школьники.

T. V. Miroshnichenko

ACTUAL PROBLEMS OF AESTHETIC THERAPY MEANS USING IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF PRIMARY SCHOOL

Summary

The problem of the play therapy, sand therapy, fairy-tale therapy usage as the most perspective and effective types of aesthetic therapy in the work with junior pupils by primary school teacher is examined in the article. Powerful psychological and pedagogical, and aesthetic and therapeutic potential of the mentioned technologies of creating comfortable psychological environment of the junior pupil's harmonious personality development is determined. The examples of educational and cognitive tasks with the usage of pedagogical sand-box during Mathematics, Writing, Reading, "Ukraine and I" at primary school are given.

Key words: aesthetic therapy, play therapy, sand therapy, fairy tale therapy, educational process of primary school, junior pupils.

УДК 37.013.46

С.Ю. Пліско

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ-СИРОТАМИ В УМОВАХ РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ

У статті розглядається специфіка організації соціально-педагогічної роботи з вихованцями-сиротами в умовах реабілітаційного центру. Автор розкриває особливі риси реабілітаційного центру як інноваційного закладу та обґрунтовується співвідношення в ньому навчально-виховного і лікувально-оздоровчого процесів. У статті здійснюється характеристика вихованців-сиріт як особливої демографічної групи та обґрунтовуються форми і методи соціально-педагогічної роботи з ними в умовах реабілітаційних центрів. Доводиться, що ефективна діяльність реабілітаційного центру можлива за умови організації в ньому єдиного реабілітаційно-виховного процесу, що передбачає інтегрований погляд на дитину-сироту.

Ключові слова: соціально-педагогічна робота, діти-сироти, школа-інтернат, реабілітаційний центр, специфіка.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному етапі розвитку українського суспільства помітно зростає значення центрів соціальної реабілітації для дітей-сиріт та дітей, які залишилися без опіки батьків. Основне призначення цих інноваційних закладів полягає у відновленні особистісного та соціального статусу дитини-сироти за рахунок оптимізації її життя, важливого наповненні останнього суб'єктивно значущим змістом. Виконання цієї задачі вимагає від педагогів закладу здійснення нових підходів до організації соціально-педагогічної роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У розв'язанні низки завдань реабілітації, виховання, соціалізації та адаптації вихованців-сиріт у різні роки приймали участь Л. Белозерова, М. Вайзман, Т.Говорун, А. Гордеева, І. Зверева, С. Коношенко, О. Лютак, В. Романова, Л. Співак, С. Харченко, І. Шобура й ін., проте проблема організації соціально-педагогічної роботи з вихованцями-сиротами в умовах реабілітаційних центрів ще недостатньо розглянута науковцями і потребує подальшого дослідження.

Формулювання цілей статті. Саме тому метою цієї статті є розгляд специфіки організації соціально-педагогічної роботи з вихованцями-сиротами в умовах реабілітаційного центру.

Виклад основного матеріалу дослідження. Особливості організації реабілітаційно-виховного

процесу в значній мірі визначаються специфікою реабілітаційного центру як інноваційного закладу.

С. Коношенко виділяє такі специфічні риси реабілітаційного центру як інноваційного закладу:

- глибока психологізація навчально-виховного процесу, оволодіння педагогами сучасними психолого-педагогічними діагностиками вивчення особистості дитини-сироти;
- комплексне застосування медичних та психолого-педагогічних заходів у створенні єдиного збагаченого педагогічного середовища;
- переорієнтація із діяльнішого на особистісно-зорієнтований підхід у процесі здійснення комплексної реабілітації вихованців;
- впровадження принципово нових підходів до відновлення здоров'я, які передбачають глибоку діагностику фізичного стану організму дитини, лікування та реабілітаційні заходи з використанням прогресивних досягнень у галузі медичної науки та практики;
- оновлення виховного процесу на основі провідних ідей педагогіки життєтворчості;
- соціологічне забезпечення реабілітаційно-виховного процесу [4, с. 187].

У практиці організації діяльності реабілітаційних центрів можна виділити три форми, що визначаються співвідношенням навчально-виховного і лікувально-оздоровчого процесів.

У реабілітаційному центрі вчителі і вихователі вважають, що їх справа – вчити і виховувати дітей, а медичні працівники вбачають свою роль в лікуванні і оздоровленні. Це приклад системи паралельного співіснування навчально-виховного і лікувально-оздоровчого процесів.

В інноваційному закладі домінує навчально-виховний процес, що пояснюється проблемою комплектування центру кваліфікованими медичними кадрами і слабким забезпеченням сучасним медичним обладнанням.

Навчально-виховний процес відіграє допоміжну роль, а домінує лікувально-оздоровчий.

Безсумнівно, що створення необхідних умов для здійснення комплексної реабілітації вихованців можливо лише у випадку поєднання навчально-виховного і лікувально-оздоровчого процесів. Це питання можна вирішити за наступних умов: чітка структура реабілітаційного центру, налагоджена технологія комплектування закладу дітьми, уміле управління реабілітаційним процесом з боку адміністрації, організація виховного процесу з урахуванням особливостей психічного і фізичного розвитку дітей-сиріт, диференційний підхід при реабілітації дітей.

Налагоджений взаємозв'язок в роботі вчителів, вихователів, психологів, медиків, що сприяє здійсненню єдиного взаємовпливу на кожного вихованця і має синергетичний ефект, коли ефективність комплексного впливу значно перевищує сумарну ефективність тих самих заходів у випадку їх окремого застосування.

Отже, розвиток реабілітаційного центру можливий, на наш погляд, за умови організації в ньому єдиного реабілітаційно-виховного процесу, що передбачає інтегрований погляд на дитину-сироту: її розвиток (фізичний, інтелектуальний, духовний) здійснюється цілісно, через навчання, виховання, лікування.

Специфіка організації реабілітаційно-виховного процесу обумовлюється не лише особливостями реабілітаційного центру як інноваційного закладу, його специфічними рисами, принципами і структурою управління, але і в значній мірі визначається особистими особливостями дітей-сиріт.

Особливості особистості вихованців-сиріт, які приїждять на реабілітацію в центр, стосуються перш за все фізіології, психіки і загальної вихованості і обумовлюються трьома основними аспектами. Перший пов'язаний з умовами життя дітей до школи-інтернату. Другий – з негативною спадковістю і внутрішньою інтоксикацією. Третій обумовлений специфічними умовами закладів інтернатного типу, у яких живуть і виховуються діти.

В інтернатних установах виховуються 58% хлопців і 42% дівчат. У тому числі – "соціальних сиріт" – 88%, нормативних сиріт – 12% [5, с. 77].

Причини соціального сирітства наступні:

- діти недієздатних батьків – 2%;
- батьки, позбавлені батьківських прав – 24%;
- один із батьків (мати) позбавлений батьківських прав, батько невідомий – 36%;
- мати померла, батько невідомий – 11%;
- батьки знаходяться в місцях позбавлення свободи – 8%;
- мати знаходиться в містах позбавлення свободи, батько невідомий – 6%;
- батьки відмовились від своїх прав при народженні – 13%;
- діти, батьки яких (або один із них) розшуковуються – 6%;
- діти-підкидьки – 4% [5, с. 78].

Як видно з наведених соціологічних даних, вихованці інтернатних закладів, які реабілітуються в інноваційному закладі, – діти зі складними і важкими долями, що безумовно впливає на їх психічний розвиток і стан здоров'я. Так, за результатами дослідження В.Яковенка по вивченню здоров'я і нервово-психічного розвитку в дітей, які залишилися без опіки батьків і виховуються в умовах школи-інтернату, виявлено: невірноваженість поведінки – 81,3% випадків, зниження пам'яті – в 73,8%, зниження соціальної

активності – в 67,0%, відхилення в контактах – 47,6% [6, 14-16].

За нашими даними лише 8% вихованців реабілітаційного центру здорові, а 92% мають різні відхилення в здоров'ї.

На погіршення стану здоров'я дітей-сиріт, які виховуються в школах-інтернатах, впливають і наступні причини: забруднення навколишнього середовища; вітамінний дефіцит у харчуванні; недотримання санітарно-гігієнічних вимог до приміщень класів, спальних кімнат; недостатнє освітлення приміщень, відсутність уваги до забруднення в них повітря; проблема неефективної пропаганди здорового, спортивного, активного способу життя.

Поганий стан здоров'я, високий показник захворювань нервової системи, психічних розладів, дефіцит духовного спілкування, відсутність по відношенню до них необхідної долі уваги з боку дорослих, наявність певного емоційного дискомфорту виступають причиною педагогічної занедбаності дітей-сиріт. Причиною такого стану може бути також жорстоке поводження з дітьми як у неблагополучних сім'ях, так і безпосередньо в школах-інтернатах. Викликають подібне поводження, що ускладнює розумовий, психічний та соціальний розвиток дитини, негативні властивості сім'ї, навколишнього середовища, закладу, в якому вона виховується. "Жорстоке поводження з дітьми виявляється в різних формах – від небажання доглядання за ними до тілесних покарань і сексуального насилля" [1, с. 32].

Педагогічна запущеність вихованців закладів інтернатного типу частіше всього проявляється у схильності до асоціальної поведінки і діяльності і, на думку Б. Кобзаря, буває чотирьох видів: відсутність необхідних моральних принципів, зниження внутрішньої самооцінки власних вчинків, велика антисупільна спрямованість соціальної орієнтації (правопорушники), антисупільна поведінка, як звична справа (неповнолітні злочинці), психічні аномальні відхилення у розвитку. Автор вважає, що такі діти відрізняються педагогічною несприятливістю, в основі якої лежить гостра неприязнь до усіх дорослих, яка виявляється в конкретних конфліктних проявах [3].

Реабілітація подібного контингенту вихованців в умовах центру реабілітації можлива, на наш погляд, лише за умови вивчення особливості дитини, її звичок, здібностей, індивідуальних особливостей, які проявляються в розумовій, психічній, фізичній діяльності. Педагогу бажано вивчати в більший мірі ті сторони і риси особливості, які піддаються вихованню, а також умови життя і поведінки, які вплинули на формування характеру вихованця. Принцип всебічного вивчення особливості вимагає від соціального педагога, щоб він вивчав ті якості, властивості дитини, на формування яких спрямований реабілітаційно-виховний процес.

Визначаючи задачі вивчення вихованців, педагог повинен враховувати, по-перше сутність і цілі реабілітації дітей-сиріт, по-друге, особливості змісту реабілітаційно-виховного процесу, по-третє, специфіку змісту власної безпосередньої роботи з дітьми.

Одна з центральних задач вивчення особистості вихованця полягає в тому, що соціальний педагог разом з вчителями і психологами встановлює рівень моральної занедбаності кожного вихованця, невихованість яких моральних якостей характеру проявлялась в його поведінці. Необхідність вивчення моральної занедбаності та здійснення морального виховання щодо вихованців шкіл-інтернатів підкреслює Б.Кобзар: "Щодо шкіл-інтернатів для дітей-сиріт та дітей, які залишилися без опіки батьків, питання морального виховання набувають особливої гостроти... В них через об'єктивні причини не змогли сформуватись стійкі моральні звички, а нерідко буває й так, що коли такі звички сформувались, то носять спотворений негативний характер. Все це ускладнює процес морального виховання" [3, с. 51].

У процесі вивчення моральної занедбаності певних вихованців соціальний педагог повинен вияснити і її причини, враховуючи те, що у розвитку індивідуальних особливостей особистості вирішальну роль відіграють обставини життя і виховання дитини в сім'ї або інтернатному закладі, учбовому колективі, в інших мікрогрупах.

Звідси, вивчення історії життя і виховання дитини-сироти, образу поведінки, її побуту, характеру і обставин правопорушень, поганих вчинків, які вона вчинила до приїзду в реабілітаційний центр є однією з головних педагогічних задач. У процесі вивчення педагог аналізує на які особливості розвитку дитини, відхилення у поведінці, сторони життя треба звернути увагу з метою застереження попередніх помилок. По приїзду в реабілітаційний центр, як показує досвід, діти по різному ставляться до процесу реабілітації, по різному усвідомлюють необхідність змінитися у кращу сторону, виявити і розвинути власні здібності. Їх установки в цьому плані залежать від рівня суб'єктивної готовності вихованця до прийняття заходів виховного впливу, до самовиховання, самореалізації.

Ще однією з особливостей інтернатної установи, яку необхідно враховувати при організації соціально-педагогічної роботи в центрі реабілітації для дітей-сиріт, є "постійне перебування дитини в колективі, від якого дитяча психіка може пригнічуватися, а сама дитина втомлюватися" [5, с. 22]. Життя вихованця в постійному оточенні великої кількості інших дітей вимагає від кожної дитини адаптації до більшого числа ровесників. Багаточисельність дітей і постійне перебування в їхньому колі, стверджує Л. Артюшкіна, створюють емоційне напруження, тривогу, які посилюють агресію дитини. Дослідниця відзначає дуже важливу організаційно-психологічну проблему – відсутність вільного приміщення, в якому дитина могла б побути одна, відпочити від інших дітей і дорослих [5].

Щоб запобігти негативним наслідкам постійного перебування дитини в колективі, соціально-педагогічний процес реабілітаційного центру передбачає проведення численних екскурсій, прогулянок, відвідування дітьми численних секцій, гуртків, спортзалу, кімнати психічного розвантажування, кімнати гри і відпочинку.

На наш погляд, в процесі соціально-педагогічної роботи в умовах реабілітаційного центру вихователям необхідно враховувати наступні потреби дітей-сиріт: потреба в їжі, одязі, необхідних речах. Задоволення цих потреб залежить в більшій мірі від адміністрації, а на вихователя покладається контролююча функція.

Визначаючи діяльність реабілітаційного центру, можна виділити два основних напрями соціально-педагогічної роботи з попередження і подолання шкідливих звичок: просвітницький напрям та напрям організації діяльності вихованців. Характеризуючи просвітницький напрямок, Б.Кобзар ставить перед вихователями завдання в доступній, переконливій, цікавій формі на прикладах реального життя, художньої та наукової літератури, телепередач роз'яснити вихованцям негативний вплив шкідливих звичок на організм дитини. У процесі фронтальної, колективної та індивідуальної форм роботи з попередження шкідливих звичок у дітей-сиріт педагогам необхідно пам'ятати, що вся антинаркотична робота повинна бути просякнута оптимізмом, вірою в позитивні можливості людини, у здатність учня подолати згубні звички [3, с. 60].

Аналіз практичного досвіду соціально-педагогічної роботи реабілітаційних центрів, вивчення нормативних документів, регламентуючих діяльність закладів даного типу, спостереження за професійною діяльністю педагогів-реабілітологів, анкетування дітей та дорослих дозволили виділити низку причин невисокого рівня здійснення соціально-педагогічної роботи в умовах реабілітаційних центрів:

- недостатні знання вихователями принципів, форм і методів роботи з діагностики і корекції особистості дитини-сироти;
- відсутність у вихователів необхідних умінь планувати і аналізувати свою роботу;
- завантаження вихователів іншими видами діяльності, які не мають безпосереднього відношення до реабілітаційної роботи;
- велика чисельність вихованців у групі (40-46 чоловік), що ускладнює на практиці індивідуальний і диференціальний підхід, інші прогресивні форми, методи і методики впливу на формування особистості дитини-сироти;
- вимоги, що висловлюються педагогам, націлюють їх на забезпечення зовнішнього порядку, збільшують число обов'язків, пов'язаних з організацією побуту вихованців, виконання ними режиму дня, забезпечення збереження майна тощо.

Висновки. На сучасному етапі розвитку українського суспільства помітно зростає значення центрів соціальної реабілітації для дітей-сиріт та дітей, які залишилися без опіки батьків. Проте в діяльності інноваційних закладів існує низка факторів, що перешкоджають успішній реабілітації зазначеної категорії вихованців. Успішне подолання виділених у статті причин передбачає можливість створення сприятливих умов для реабілітації дітей-сиріт та дітей, які залишилися без опіки батьків, в процесі соціально-педагогічної роботи реабілітаційного центру.

Література

1. Вінс В. А. Психологічні особливості переживання вікової кризи підлітками школи-інтернату для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Вінс Вікторія Анатоліївна. – Переяслав-Хмельницький, 2003. – 206 с.
2. Вайзман Н. Реабилитационная педагогика / Н. Вайзман. – М.: Педагогика, 2001. – 159с.
3. Кобзарь Б. С. Основы формирования гуманных взаимоотношений учащихся школ-интернатов для детей-сирот и детей, оставшихся без опеки родителей, во внеурочной деятельности / Б. С. Кобзарь. – К. : Стило, 1999. – 250 с.
4. Коношенко С. В. Реабілітаційна робота з соціально дезадаптованими підлітками в умовах індустріального регіону : монографія / С. В. Коношенко. – Слов'янськ : Печ. двор, 2009. – 251 с.
5. Сирітство в Україні як соціально-педагогічна проблема: (соціально-правовий аспект) / Артюшкіна Людмила Михайлівна, Полянничко Анжела Олександрівна. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2002. – 268 с.
6. Яковенко В. С. Дитина-сирота : розвиток, виховання, усиновлення / В. С. Яковенко. – К., 1997. – 171 с.

Е. Ю. Плиско

ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ РАБОТЫ С ДЕТЬМИ-СИРОТАМИ В УСЛОВИЯХ РЕАБИЛИТАЦИОННОГО ЦЕНТРА

Резюме

В статье рассматривается специфика организации социально-педагогической работы с воспитанниками-сиротами в условиях реабилитационного центра. Автор раскрывает особые черты реабилитационного центра как инновационного учреждения и обосновывается соотношение в нем учебно-воспитательного и лечебно-оздоровительного процессов. В статье осуществляется характеристика воспитанников-сирот как особой демографической группы и обосновываются формы и методы социально-

педагогической работы с ними в условиях реабилитационных центров. Обосновывается, что эффективная деятельность реабилитационного центра возможна при условии организации в нем единого реабилитационно-воспитательного процесса, который предусматривает интегрированный взгляд на ребенка-сироту.

Ключевые слова: социально-педагогическая работа, дети– сироты, школа-интернат, реабилитационный центр, специфика

Ye. Yu. Plisko

THE FEATURES OF SOCIAL AND PEDAGOGICAL WORK ORGANISATION WITH ORPHAN CHILDREN IN THE CONDITIONS OF THE REHABILITATION CENTRE

Summary

In the article specificity of the social and -pedagogical work organization with orphan pupils in the conditions of the rehabilitative centre is determined. The author opens special features of the rehabilitative centre as innovative establishment and proves the correlation of educational and medical health improving processes. The characteristic of orphan pupils as special demographic group is carried out and social and pedagogical work forms and methods in the conditions of the rehabilitation centers are grounded. It is proved that effective activity of the rehabilitative centre is possible under condition of the unified rehabilitative and educational process organization which provides the integrated sight at the orphan children.

Key words: social and pedagogical work, orphan children, boarding school, the rehabilitative centre, specificity.

УДК 378(931)

В.Ф. Ставцева

СТРУКТУРИЗАЦІЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ НОВОЇ ЗЕЛАНДІЇ В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ

Автор досліджує вплив центральних адміністративних органів на функціонування університетської освіти Нової Зеландії у першій половині ХХ століття. Розкриває значення Сенату Університету та Комітету з державного фінансування університетської освіти в діяльності ланки університетського навчання. Значна увага приділяється автором аналізу академічної свободи закладів освіти та їх фінансовій підтримці урядом держави. Висвітлює основні економічні та соціальні зміни, які вплинули на розвиток університетської ланки освіти та підготовку молодих спеціалістів до ринку праці і продуктивної діяльності у суспільстві.

Ключові слова: структуризація, адміністрування, університетська освіта, університетські коледжі, Сенат Університету, реформування, академічна свобода, Комітет з державного фінансування університетської освіти.

Постановка й обґрунтування актуальності проблеми. На початку ХХ ст. в усіх країнах значно зріс інтерес до університетського навчання. Розвиток ланки вищої освіти вийшов на новий рівень внаслідок трансформацій, що відбулись у сферах економіки та політики з урахуванням попиту та конкуренції на ринку праці [2, с. 30-54]. Інтерес уряду, бізнесу, професійних організацій до економіки, що ґрунтувалася на знаннях, привернув увагу політиків до діяльності університетів. Роботодавці були зацікавлені у швидких технічних розробках, економічній і комерційній вигоді.

Однак, зважаючи на глобалізаційні виклики, освітяни розуміли необхідність вибору передусім між економічним і соціальним векторами навчання [1, с. 125]. Під економічним напрямом вони підрозумівають підготовку молоді до ринку праці, а в соціальну складову вкладають – навчання незалежних мислителів, які здатні проаналізувати та пояснити превалюючи суспільні норми і цінності. Розвиток критичного мислення вимагає значних знань і здібностей, які є необхідними для встановлення істини й оцінювання переконань (аналіз, синтез, порівняння тощо) у той час, як специфіка економічного виживання обмежується певними навиками, уміннями та моделями поведінки, необхідними для продуктивної діяльності в суспільстві [1, с. 129-130].

Метою статті є спроба проаналізувати вплив адміністративних органів на розвиток університетської освіти Нової Зеландії в першій половині ХХ століття.

Відповідно до мети роботи ставляться такі **завдання**:

- з'ясувати структуру та специфіку університетської освіти Нової Зеландії на початку ХХ століття;
- розкрити значення адміністрації в діяльності Університету Нової Зеландії.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Університетська освіта Нової Зеландії досліджувалася науковцями в Україні лише частково. Наприклад: Ж. Таланова розглядала питання організації докторської підготовки у вищій школі Нової Зеландії, А. Сбруєва аналізувала тенденції реформування середньої освіти розвинених англійських країн. Також не достатня джерельна база розгляду даної проблеми